

8 ДЕКАБРДА ЎЗБЕКИСТОН КОНСТИТУЦИЯСИ ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН КУНГА 11 ЙИЛ ТЎЛАДИ

Mustaqillik huquq demakdir

#48

(311)

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

Dekabr

D.	1	8	15	22	29
S.	2	9	16	23	30
Ch.	3	10	17	24	31
P.	4	11	18	25	
J.	5	12	19	26	
Sh.	6	13	20	27	
Y.	7	14	21	28	

2003

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqq boshlagan.

WWW.HUQUQ.UZ. E-mail: Info@huquq.uz

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

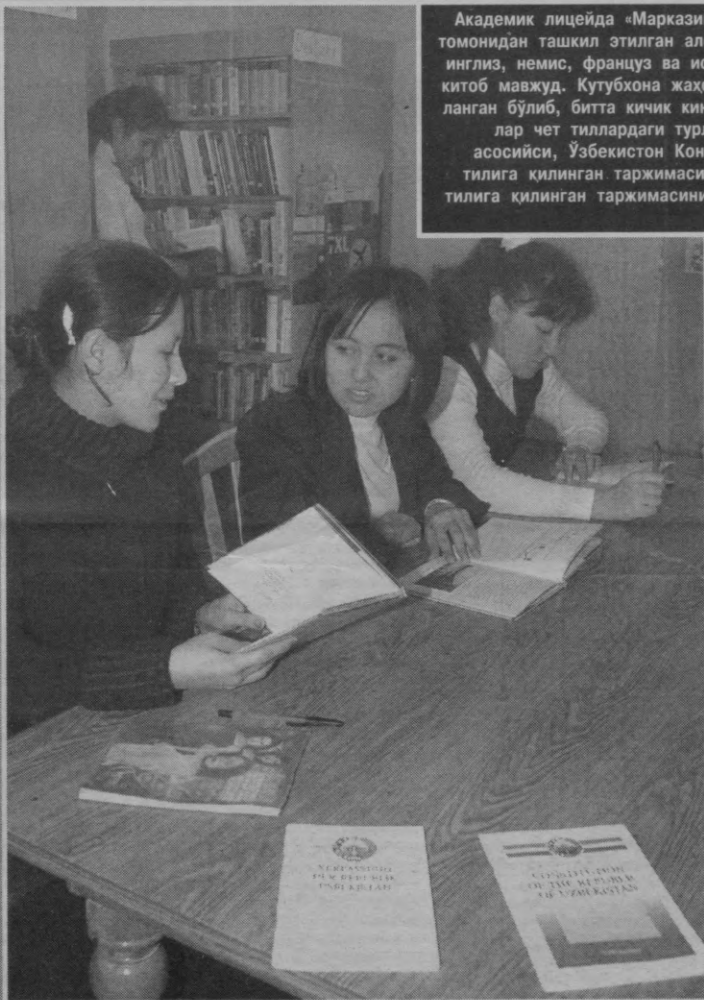
Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн бир йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн бир йиллиги муносабати билан инсонпарварлик тамойилига амал қилиб, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 93-моддасининг 20-бандига асосан,

ҚАРОР ҚИЛАМАН:

- Ўта оғир бўлмаган жиноятлар учун ҳукм қилинганлар жазодан озод қилинсин:
 - биринчи марта содир этган жинояти учун жазо ўтаётган аёллар;
 - жиноят содир этган вақтда 18 ёшга тўлмаган шахслар;
 - мазкур Фармон кучга киргунга қадар қонунда белгиланган тартибда биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари деб топилиган шахслар;
 - мазкур Фармон кучга киргунга қадар 60 ёшга тўлган эркаклар;
 - мазкур Фармон кучга киргунга қадар бир йилдан ошмаган муддат ичида жазони ижро этиш ёки яшаш жойидаги даволаш муассасаларининг тиббий комиссиялари қарорига асосан жазони ўташга тўқсинлик қиладиган оғир касалликка чалинган деб топилиган шахслар;
 - жиноят содир қилгунга қадар доимий яшаш жойи Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган, озод этилгандан сўнг Ўзбекистон Республикасида бўлиш учун қонуний асослар бўлмаган чет эл фуқаролари.
- Эҳтиётсизлик оқсидида жиноят содир этганлар, шунингдек, биринчи марта ҳукм қилинган шахслар, ба-шарти улар ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этган бўлсалар, жазодан озод қилинсин.
- Биринчи марта озодлиқдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилиниб, ўталмай қолган жазо муддати икки йилдан кўп бўлмаган шахслар жазодан озод қилинсин.

(Давоми 3-бетда)

Академик лицейда «Марказий Осиёга бегараз ёрдам фонди» томонидан ташкил этилган алоҳида кутубхона бор экан. Унда инглиз, немис, француз ва испан тилларидаги 10.000 га яқин китоб мавжуд. Кутубхона жаҳон стандартлари асосида жихозланган бўлиб, битта кичик кинозали ҳам бор. Бу ерда ўқувчилар чет тиллардаги турли фильмларни кўришади ва энг асосийси, Ўзбекистон Конституциясининг айтилиш инглиз тилига қилинган таржимасини АҚШ конституциясига, немис тилига қилинган таржимасини Германиянинг Асосий қонунига қийслаб ўрганадилар.

(ЎзДЖТУ қошидаги Асма Ибро-мов академик лицейи фаолияти ҳақидаги мақола билан газетамиз-нинг 4-бетида танишасиз).

Чоршанбадан Чоршанбагача

24 ноябрь

Президент Ислам Каримов 24-26 ноябрь кунлари давлат ташрифи билан Болгария Республикасида бўлди.

27 ноябрь

Президент Ислам Каримов Абдухалиқ Ғиждувоний таваллудининг 900 йиллигига бағишланган тантаналарда иштирок этиш учун Бухорога ташриф буюрди.

Давлатимиз раҳбари билан Польша Республикаси Президенти А.Квасьневский ўртасида телефон орқали мулоқот бўлди.

28 ноябрь

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, Олий суд, Олий ҳужалик суди, Бош прокуратура, Ички ишлар вазирлиги, ЎзА ҳақида Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси томонидан «Оммавий ахборот воситаларига фуқаролар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш юзасидан юборилган му-рожаатларнинг кўриб чиқилишини тақомиллаштириш» мавзусида давра суҳбати ўтказилди.

AKS-SADO

Давлатимиз инсон ҳуқуқлари ҳимоясини таъминлашга алоҳида эътибор қаратмоқда. Шу сабабдан босқичма-босқич суд-ҳуқуқ ислохотлари ўткази-ляпти. судларнинг тўзилиши тақомиллаштириляпти, ихтисослаштирил-ган судлар ташкил этилмоқда. Прокуратура ҳам ушбу демократик жара-йдан четда қолгани йўқ.

Ўзбекистон прокуратураси суд-ҳуқуқ ислохотларининг фаол иштирокчи-сидир. Ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига реал бўлиниши билан боғлиқ янги сиёсий-ҳуқуқий ва иқтисодий шарт-шароитлар, бозор муносабатларининг ривожланиши прокуратура органла-рининг жамиятдаги роли ва ўрнини жиқдий ўзгартириб юборди. 2001 йил 29 августда қабул қилинган «Прокуратура тўғрисида»ги Қонун прокурор назоратининг назарисини ва амалиётига қўллаб янгилликлар киритди.

ПРОКУРАТУРА ВА УНИНГ ҲУҚУҚНИ МУҲОҒАЗА ҚИЛИШ ИМКОНЯТИ

Иқтисодий ва сиёсий муносабатлар-нинг қайта қурилиши, мамлакатимизнинг жаҳон ҳуқуқий майдонига чиқиши, ишлаб чиқаришда бозор инфратузилмалари яра-тилиши ва тақомиллаштирилиши, яшири-ниб ётган диний экстремизм ва халқаро терроризмнинг эса ушбу қўлай пайтдан фойдаланиб қилиш учун юзгага чиққанлиги прокуратура олдига бажарилиши катта куч ва матонат талаб этадиган янги ва мураккаб

вазифалар қўйди ҳамда унинг зиммасига улкан масъулият юқлади.

Аммо прокуратуранинг давлат тизими-даги мақоми тўғрисидаги аъёнавий тасав-вулар ва унинг замонавий жамиятдаги роли орасида юзгага келган номувофиқлик-лар прокуратура оппонент (мухолиф)лари учун «оғриқли нуқта»га айланди. Фикрлар тўқнашуви эса асосан прокуратуранинг ҳуқуқий муҳофаза қилиш органилари тизими-

даги ўрни ва унинг ваколатларини қисқар-тириш тўғрисидаги масала доирасида юз-га келмоқда.

Бунда мухолифлар биринчи навбатда прокуратуранинг концептуал вазифалари-ни ва унинг заруриятга айланганлигини инкор этишга интиладилар.

Прокуратура фаолиятининг асосий йўна-лиши давлатчилиқнинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлашдан иборат.

Ўзбекистон Конституциясининг 118- ва 119-моддаларида мустаҳкамлаб қўйилган-дир, «Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарили-

ши устидан назоратни Ўзбекистон Респу-бликасининг Бош прокурори ва унга бўйсун-увчи прокурорлар амалга оширади. Проку-ратура органиларининг ягона марказлашти-рилган тизимига Ўзбекистон Республикаси-нинг Бош прокурори бошлиқлик қилади». Давлатимизнинг Асосий қонунда проку-ратуранинг ҳуқуқий вазифаси ана шундай бел-гиланган ва мустаҳкамлаб қўйилган.

(Давоми 2-бетда).

QISQACHA

РЕСПУБЛИКА БОШ ПРОКУРАТУРАСИДА

КЕЧА Республика Бош прокуратурасида Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди.

Унда Самарқанд, Сирдарё ва Навоий вилоятларида болалар ва оналарга кафолатлан-ган тиббий хизмат кўрсатиш ҳамда вояга етмаганларни ҳарбий хизматга тайёрлашнинг аҳоли муҳофазаси қилинди.

Йиғилишда текшириш жараёнида аниқланган қонунбузилишларни бартараф этиш ва комиссиялар фаолиятини янада тақомиллаштириш бўйича зарур чоралар белгилаб олинди. Муҳофазат қилинган масалалар юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

* * *

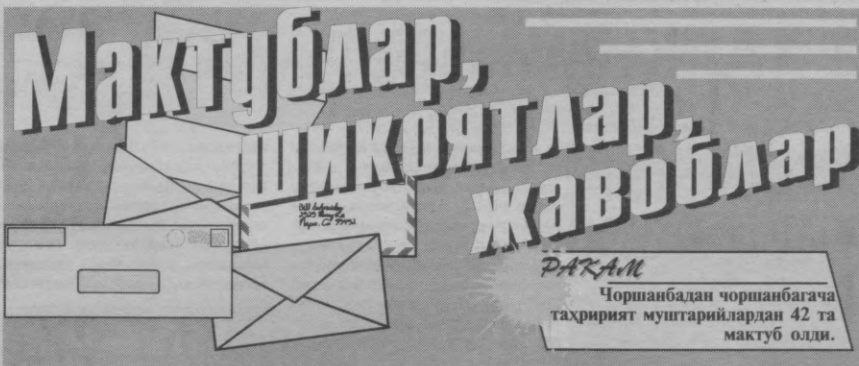
СЕМИНАР БЎЛИБ ЎТДИ

ЎТган ҳафтада Гулистон шаҳрида вилоят ҳокимлиги, вилоят прокуратураси ва Қонрат Аденгаур фонди, шунингдек, республикамизнинг бир қатор ҳуқуқ-тартибот идоралари ҳамкорлигида «Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, Ўзбекистондаги ижтимоий жараёнларни демократлаштириш ва эркинлаштириш» мавзусида кўшма семинар бўлиб ўтди.

Семинар ишида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили С.Рашидова, Ўзбекистон Республикаси Инсон ҳуқуқлари миллий маркази дирек-тори А.Саидов, Қонрат Аденгаур фондининг махсус вакили доктор Хайнц Бюллерлар иштирок этишди ва маъруза қилишди. Йиғилишнинг вилоят ҳокими Р.Ҳайдаров олиб борди. Семинар ишига вилоят ҳуқуқ-тартибот идораларининг масъул ходимлари ва жамоатчилик вакиллари тақлиф этилди.

9. худойкулов,

Сирдарё вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси

РАҚАМ

Чоршанбадан чоршанбагача тахририят муштарийлардан 42 та мактуб олди.

САНСОНГАРЧИЛИКНИНГ ЧЕКИ БОРМИ?

Хурматли тахририят! Бошимга ташвиш тушди. 2002 йил 9 февраль кечаси молхонамдан зотли сигиримни ўғирлиб кетишди. Бу ҳақда эрта тонгданоқ Денов туман ички ишлар бўлимига хабар қилдим.

Улар гумон қилинган фуқароларни бирин-кетин ИИБга чақириб, сўроқ қилиб, қўйиб юбораверишди. Бироқ ҳадебанда натижа чиқавермади.

Менга жиноят бир киши томонидан содир этилмагани аниқ эди. Чунки молхонадаги турли оёқ излари шундан далолат беради. Ниҳоят учта ўғирлик жинояти Шўрчи тумани «Толли» ширкат хўжалигида яшовчи, илгари ўғирлик қилгани учун судланган К.Турсуновнинг бўйига қўйилди. Менинг сигирим 358.500 сўмга нархланди.

Жиноят ишлари бўйича Денов туман суди ушбу маблагни К.Турсуновдан ундириш тўғрисида ҳукм чиқарди. Афсуски, туман суд ижрочилари етказилган зарарни ундириб бера олишмади. Суд ижроچиси Х.Давлатов Турсуновнинг ҳеч қандай мол-мулки йўқлигини била туриб, бу ҳақда тегишли маҳкамаларга хабар бермасдан, мени беҳуда сарсон қилди. Керагидан ортиқ сарф-харажатга тушириди.

Уздуксиз шикоятларимдан кейин Х.Давлатов ниҳоят бундан қутулишининг йўлини топти. Айбланувчи К.Турсунов жазо муддатини Қаришда ўтаётганлигини ҳисобга олиб ижро варақасини 2002 йил 23 сентябрь кунги Қариш шаҳар суд ижрочилари бўлинимасига жўнатди. Ушундан бери орадан бир йилдан ошиб вақт ўтган бўлса ҳам суд-ҳуқуқ маҳкамаларининг айби билан жавобгар К.Турсуновдан менга етказилган моддий ва маънавий зарарни ундириб ологаним йўқ.

Шундан кейин туман прокуроридан тортиб юқоридаги турли идораларга қатор арзномалар ёздим. Жиноят ишлари бўйича Сурхондарё вилоят судининг жавоб хатида К.Турсунов томонидан етказилган зарарни ундириб олиш тўғрисида фуқаролик ишлари бўйича туманлараро судга мурожаат қилиш ҳуқуқим борлигини маълум қилишди.

Айтиш-чи, мен яна қайси маҳкамага мурожаат қилиб, кимга арзи додимни айтишим керак?

Ақром ШИНАЕВ,
Денов тумани

МЕН ОНАМАН

Мен онаман, менинг юрагим,
Фарзандларим учун кўз тумор.
Яратгандан эзу тилагим,
Дилбандларим чекмасин озор.

Ҳақ сўз айтсам, ўғил-қизларим,
Фариштадек кўркам, беозор.
Улар менинг ёруғ юзларим,
Қалбларида яралган баҳор.

Оқ гуллардек гўзал, дилрабо,
Нилуфархон, ширин сўз қизим.
Гуллар ичра «Гулхейра» танҳо,
Гўзалолим, порлоқ юдузим.

Оҳ, қанчалар мақтангим келар,
Ўғлимнинг хуш суратларидан.
Юмуш айтсам, қўли кўксидан
Кутувчидир фурсатларини.

Жоним қайга қўймоқни билмам,
Қалбларига бойлиқлар излаб.
Кеча-кундуз чарчоклар сузмам,
Бошим эиб сизларни «Сиз»лаб.

Уларга сен суянгичлар бўл,
Мен чарчасам, Танграм, мабодо.
Сен улардан қизганмайсан йўл.
Меҳрибоним сенсан дунёда!

Нодира УСМОНОВА,
Фарғона вилояти

Ҳар бир касбнинг ўзига хос, соҳани беэаб турувчи муҳим жиҳатлари бўлади. Жумладан, давлат маълумий органларида ишлаётган мутахассислар, ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимларидан босиқлик ва ҳушмуомалалик талаб қилиниши табиий. Қолаверса, улардан фуқароларга қонунқоидаларнинг моҳиятини чиройли тушултириб бериш талаб қилинади. Бунинг учун эса нотиклик санъатидан хабардор бўлмоғи керак. Фақат

ҲУҚУҚШУНОС НОТИҚ БЎЛСА...

чиройли сўзлай оладиган инсон эмас, балки маънавий дунёси бой инсонгина нотик бўла олади.

Жамият тараққиётига назар солсак, нотиклик қадим замонлардаёқ пайдо бўлиб, давлат бошқаруви учун дастак сифатида хизмат қилиб келган. Қадимги Юнонистон ва Рим давлати арбоблари ҳам нотиклиги билан оммани ўзига жалб қилганлар.

Ғарб донишмандларидан Эмрсоннинг таъбирича «Нутқ қудратли куч. У ишонтиради, ундайди, мажбур этади».

Қадимги Шарқ ҳужмдорларидан икки нарсга талаб қилинган, биринчиси саркардалик санъати бўлса, иккинчиси нотикликдир.

Ҳулоса қилиб айтишдан бўлсак, ҳуқуқ-тартибот идораларининг ҳар бир ходими ва етишиб чиқаётган ёш ҳуқуқшунослар нотиклик санъатини меъёридан ҳам юқориқроқ даражада эгалласалар демократияга асосланган фуқаролик жамиятининг ривожланишига катта ҳисса қўшган бўлур эдилар.

Самандар РАЗЗОҚОВ,
ТДЮИ талабаси

БИРТАЛАШИБ ЎҚИЙМИЗ

Хўрматли тахририят!

Мен бу хатни Сирдарё вилоятидан ёзаяпман. Ота касбим пахтакор бўлганлиги сабабли бутун ўқуш ва иш фаолиятим дала билан боғлиқ бўлган. Олий маълумотли агроном сифатида ёшларга бош бўлиб пахта етиштирдим. Сангонинчи йиллар ўрталарида роса аввга чиққан «пахта ишининг қора булутлари бизни ҳам четлаб ўтгани йўқ.

«Тўғри гапининг тўғрими қаттиқ бўлади» деганларидек арзи-ҳолимизни тинглайдиган раҳбарлар ҳам топиладди. Мустақиллик тўғрисида ҳақиқатни бағрига шамол теғди. Ҳисоб-китобини ўзи қилади. Даромади дафтарчасида ёзувли. Мамлакатимиз меҳнатқашлари манфаатини ОАВ ҳам ҳимоя қилиб келаётганлиги айниқса қувончлидир.

Ана шундай насллардан бири «НУҚУҚ» газетаси деб биламан. Унда берилаётган материалларнинг аксарияти фуқаро манфаатларини ҳимоя қилиш ҳақида ақаллиги бизни қувонтиради. Тез-тез маҳалламиз чойхонасига йиллиги турмуз. Шунда отахонларга газетада босилган қизиқарли мақолаларни ўқиб бераман. Бу уларга маълум бўлмоқда. Ушбу мактубни ҳам улар номидан миннатдорчилик сифатида ёздим. Сизларга саломатлик, ишингизга барака тилаган ҳолда янги-янги мақолалар кутиб қоламиз.

А.РУСТАМОВ,
Сайхунбод тумани, «Бирлашган» жамоа ҳўжалиги

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн бир йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

4. Экстремистик ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибда Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумига қарши жиноятлар ёки жамоат хавфсизлигига қарши бошқа қилмишлар содир этганлиги учун ўн йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилиниб, тузалиш йўлига қатъий ўтган шахслар жазодан озод қилинсин.

5. Ушбу Фармоннинг 1-моддасида қайд этилган шахслар томонидан содир этилган жиноятлар, шунингдек ижтимоий ҳаффи катта бўлмаган жиноятлар юзасидан олиб борилаётган тергов ишлари ва судда кўрилмаган ишлар тугатилсин.

6. Мазкур Фармонга асосан жазодан озод қилинмайдиган шахслар жазо муддатининг ўталмаган қисми қуйидагича қисқартирилсин:

а) қасддан содир этган жинояти учун ўн йилдан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилинганларга — тўртдан бир қисмига;
б) қасддан содир этган жинояти учун ўн йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум қилинганларга — бешдан бир қисмига.

7. Татбиқ этилмасин:

а) мазкур Фармон — ўта хавфли рецидивистларга, жазони ўташ тартибини мунтазам равишда бузаётган маҳкумларга, шунингдек, муқаддам авф этиш ёки амнистия тартибидега жазодан озод этилган ва яна қасддан жиноят содир этган шахсларга;

б) мазкур Фармоннинг 1-3, 5, 6-моддалари — экстремистик ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибда Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумига қарши жиноятлар ёки жамоат хавфсизлигига қарши бошқа қилмишлар содир этганлиги учун ҳукм этилган шахсларга нисбатан.

8. Фармон эълон қилинган кундан қўлга киради ва уч ой мобайнида ижро этилиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2003 йил 1 декабрь

JARAYON

Кучли давлатдан кучли жамият сари дадил одимлаётган мамлакатимизда тараққиётнинг ҳозирги босқичи фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ролини янада оширади. Фуқаролик жамиятида қонун устувор экан, ҳар бир фуқаро давлатнинг сиёсий-ижтимоий тизимидаги ўз ўрнини билиши зарур. Ўзбекистон Олий Мажлиси кенгашининг 6 октябрда эълон қилинган «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига сайлов ўтказишни ташкил этиш тўғрисида»ги қарори фуқаролар олдига муҳим вазифаларни қўйди.

ВАТАН МАҲАЛЛАДАН БОШЛАНАДИ

Сайловни адолат тамойилларига таянган ҳолда, уюшқоклик билан ўтказиш, бошқарув органларига халққа қайишадиган муносиб раис ҳамда маслаҳатчиларни сайлаш, аввалги раисларнинг ўтган даврдаги фаолиятини таҳлил қилиб, тўғри баҳолаш лозим.

Айтиш жоизки, бу сайлов мамлакатимизда демократик жараёнларни янада чуқурлаштириш ва ҳуқуқий фуқаролик жамияти барпо этишда муҳим аҳамиятга молик кампаниядир.

Маҳалла кечатгина ташкил топган жамоа эмас. Унинг илдизлари қадим-қадимга бориб тақалади. Маҳалла асрлар давомида жамоатчилик фикрини шакллантириш, миллий анъана ва урф-одатларни асраш билан бирга, ҳаётда учраб турадиган кўпгина долзарб масалаларни ҳал этиш маркази бўлиб келган. Ватан маҳалладан бошланади, чунки давлат ҳаёти ва маданий турмушнинг асил ҳоли маҳаллада ўз ифодасини топти.

Сайловни ташкил этиш давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг энг муҳим вазифасидир. Шунингдек, парламент сайлови давридаги ҳаракатга тушиб қоладиган сиёсий партиялар мазкур тадбирда ўз ўрни, мавқеини кўрсатиш имкониятига эга. Зеро, ҳар қандай кучли партияни аввало халқ тан олиши, унга эргashiши кўппартиявийлик тамойилининг асосий мезонидир.

Фуқаролик жамиятининг асоси ҳисобланган маҳалла мустақиллик тўғрисида ўзининг реал ҳуқуқий мақомига эга бўлди. Бугун демократик жараёнлар билан боғлиқ ҳар бир ҳаракат маҳаллада олиб борилаётган ишларда ўз аксини топсагина, биз қўраётган фуқаролик жамиятининг пойдевори мустаҳкам бўлади. Қолаверса, мазкур қарор фақат сайлов ўтказиш мақсадида қабул қилинмаганлигини англаш лозим. Негаки, ўтган йиллар давомида жамиятни бошқаришнинг миллий қадриятлар билан уйғунлашган демократик институт — фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари ишига одилона баҳо бериш, тизимда фаолият механизмининг тақомиллаштиришнинг стратегик режаларини белгилаб олиш ўта муҳим масалалар.

Эндиликда миллий давлатчилигимиз тарихида биринчи марта маҳалла конституциявий институт мақомига эга бўлди. Бу меъёр Асосий қонуни-мизнинг 105-моддасида мустаҳкамлаб қўйилган.

Бобир СОБИРОВ,
Бухоро вилоят прокурорининг
катта ёрдамчиси

КОНСТИТУЦИЯМИЗ ХАЛҚИМИЗ ТАФАККУРИ

КОНСТИТУЦИЯНИ БИЛИШ — ҲАЁТИЙ ЗАРУРАТ

Ўзини Ўзбекистон фуқаросиман деб ҳисоблайдиган ҳар бир киши мамлакатда амалда бўлган қонунларни, айниқса, юртимиз Конституциясини яхши билиши керак. Акс ҳолда у қол-қора хонада кўзларини қалин рўмол билан боғлаб олган ҳолда, аслида ўша хонада йўқ бўлган қора предметни ахтарётган кишидек талмовсираб қолади.

Дарҳақиқат, Конституциямиз кўзларимизни нурга тўлдирувчи, аро йўл тушиб қолган пайтларимизда қонуний йўлни кўрсатувчи маёқ десам хато бўлмайди.

Шу маънода, 2001 йил 4 январда республикада Президентнинг «Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиши ташкил этиш тўғрисида»ги фармойиши чиқарилган эди. Ўтган давр ичида ушбу фармойишнинг бажарилиши юзасидан бир қатор ишлар амалга оширилди.

5-7-синфлар учун В.Костицкий, М.Тошпўлатова, Г.Тансиқбоева, И.Афанасьева ҳамда С.Соловьёвалар тайёрлаган «Конституция оламига саёхат» методик қўлланмаси, 8-9-синфлар учун О.Каримова ва О.Омонованинг «Давлат ҳуқуқи асослари», В.Костицкий, Э.Асадова ва А.Тошпўлатовалар тайёрлаган «Конституциявий ҳуқуқ асослари» ва яна бир қанча қитоблар шулар жумласидандир. Давлат матбуот қўмитаси томонидан «Ўзбекистон Конституцияси» 230 минг нусхада, шундан 45 мингтаси янги ўзбек алифбосида, 20 мингтаси рус тилида, 10 мингтаси қорақалпоқ тилида чоп этилган эди. Бундан ташқари Конституциямиз юртимизнинг ўзида инглиз, немис, француз ва бошқа хорижий тилларга таржима қилиниб босмадан чиқарилди. Кўриниб турибдики, Конституцияни ўрганиш учун юртимизда барча шароит мўҳайё қилинган. Аммо уни ўрганиш жараёнининг ўзи қандай кечмоқда? Шу масалага

ойдинлик киритиш мақсадида яқинда инглиз, немис, француз ва испан тиллари, шунингдек, она тили ва адабиёти ҳамда информатика ва ахборот технологиялари чуқурлаштирилган дастур асосида ўқитиладиган ЎЗДЖТУ қошидаги Акмал Икромов академик лицейида бўлди. Лицей директори, доцент Жуманазар Ҳасановнинг айтишича, лицей иқтидорли ўқувчиларни танлаб олиш ва уларга Ўзбекистон дунё ҳамжамиятига дадил кириб бораётганлигини ҳисобга олган ҳолда илмий-назарий жиҳатдан чуқур билим бериш мақсадида ташкил этилган. Лицейни айланар эканмиз, ўқувчиларда ватанпарварлик, халқимизнинг миллий, маданий ва тарихий анъаналарига ҳурмат ва эҳтиром туйғуларини тарбиялаш борасида тахсинга лойиқ ишлар қилинаётганининг гувоҳи бўлди. Асосий мақсадимиз ўқувчиларнинг Ўзбекистон Конституциясини қандай ўрганаётганлигини аниқлаш ва иложи бўлса улар билан савол-жавоб қилиш бўлганлиги учун директордан бизни конституцияни ўрганиш хонасига бошлашни илтимос қилдик. Хонага кирар эканмиз, йигирмача йигит-қиз гурр этиб ўрнидан кўзгалди.

— Ассалому алайкум. Танишмилар, Гўлбаҳор Мирзараҳмонова. Талабаларимизга «Конституция

асослари» фанидан дарс беради. Касби ҳуқуқшунос, — таништирди Жуманазар ака.

Талабалар Конституция бўйича берган саволларимизга бурро-бурро жавоб қайтаришди.

Академик лицейда «Марказий Осиёга бегараз ёрдам фонди» томонидан ташкил этилган алоҳида кутубхона бор экан. Унда инглиз, немис, француз ва испан тилларидаги 10.000 га яқин қитоб мавжуд. Кутубхона жаҳон стандартлари асосида жиҳозланган бўлиб, битта кичик кинозали ҳам бор. Бу ерда ўқувчилар чет тиллардаги турли фильмларни кўришди ва энг асосийси, Ўзбекистон Конституциясининг айтилиш тилига қилинган таржимасини АҚШ Конституциясига, немис тилига қилинган таржимасини Германиянинг Асосий қонунига қийслаб ўрганадилар. Кутубхона директори Уолш Хелен хоним (Буюк Британия фуқароси) ҳафталик ҳар пайшанба кuni талабалар билан эркин мулоқот дарслари олиб боради. Бу ишлар биринчидан, талабаларнинг чет тили қўникмаларини оширса, иккинчидан, уларнинг хотирасида Конституция моддаларининг муҳрлини қолишига имкон яратмоқда.

Йўлдош ПАРДА,
«НУҚУҚ» мухбири

Ҳар бир инсон малакали тиббий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқига эга.

(Ўзбекистон Конституциясининг 40-моддасидан)

фуқаро муқаддиманинг ўзиданоқ конституция моҳиятини англай бошлайди. Ана шу улугвор ва жарангдор, самимий ва раво жумлалар ҳар биримизнинг юрагимиздаги орзуларимизни ифода қилади.

Яқин тарихимизга бир назар ташлайлик. Ўтган асрларнинг бошидан охиригача, дастаб чор империясининг, сўнгра қизил империянинг мустамлақаси бўлган юрда инсон ҳуқуқлари ёхуд ҳуқуқий демократик давлат хусусида гап ҳам бўлиши мумкин эмас эди. Истиқлол меvasи бўлган конституциямиз ўз навбатида мустақиллиқни мустаҳкамлаш ва буюк келажаққа интилишимизда маёқ вазифасини ўтаб келмоқда.

Моҳият

Адолат
натижасида
юрт обод, эл
фаровон,
хазина мўл,
шаҳару қишлоқлар
яшнайд.

КОШИФИЙ

ЖАМИЯТ ВА ДАВЛАТ ПОЙДЕВОРИ

«Ўзбекистон халқи инсон ҳуқуқлари ва давлат суверенитети гояларига содиқлигини тантанали равишда эълон қилиб, ...халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устунилигини тан олган ҳолда, ...инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этишни кўзлаб, ...ўзининг муҳтор вакиллари сиймосида Ўзбекистон Республикасининг мазкур конституциясини қабул қилади».

Асосий қонунимиз муқаддимасида битилган бу жумлалар қалбда ватанпарварлик ва инсонпарварлик туйғуларини қарор топган ҳар бир юрдошимизни тўлқинлантирмай қўймайди. Шу билан бирга ҳар бир

Ҳар сафар конституцияимизни қўлга олиб варақлар эканман, унинг жамиятимиз, халқимиз, давлатимизнинг бутун ва келажагида тутган ўрни ҳақида ўйлайман. Агар биз Асосий қонунимиз талабларига тўла амал қилсак, ундаги гояларга содиқ бўлсак, ўйлайманки, Фоборийдек бобоклапчиларимиз орзу қилган фозил инсонлар жамиятини барпо эта оламиз. Бошқача айтганда, конституциямиз адолатли жамият ва демократик-ҳуқуқий давлат қуришини тайёр дастуриламиздир.

Ҳакима ТОЖИБОЕВА,
Тошкент шаҳар прокурори
ёрдамчиси

Кўпгина давлатларда конституция бош қонун дея эътироф этилади, жумладан Ўзбекистонда ҳам. Чунки мамлакатдаги барча қонунларнинг негизи конституцияда мустаҳкам этилади.

Давр ҳаётий ўзгаришларни талаб қилмоқда. Шундан келиб чиқиб 2002 йил 27 январда ўтказилган умумхалқ референдуми натижаларига кўра Ўзбекистон Конституциясига баъзи тузатиш ва қўшимчалар киритилди.

Тарихга назар соладиган бўлсак, мамлакатимизда мустақилликдан олдин ҳам қатор конституциялар қабул қилинган. Булар Туркистон АССРининг 1918 ва 1920 йилларидаги, Хоразм ва Бухоро халқ совет республикаларининг 1920-1921 йилги, Ўзбекистон ССРининг 1978 йилги Конституцияларидир. Улар моҳиятан ўз даврининг мафқурасига хизмат қилган.

Ўзбекистоннинг амалдаги конституцияси аввалги конституциялардан нимаси билан фарқ қилади? Бу саволга Асосий қонунимизнинг муқаддимасида аниқ жавоб

берилган: «Ўзбекистон халқи ...Ўзбек давлатчилиги ривожининг тарихий тажрибасига таяниб, демократия ва ижтимоий адолатга садоқатини намойён қилиб, халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган қоидалари устунилигини тан олган ҳолда, республика фуқароларининг

БАРЧА

муносиб ҳаёт кечиришларини таъминлашга интилиб, инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этишни кўзлаб, фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлигини таъминлаш мақсадида ўзининг муҳтор вакиллари сиймосида Ўзбекистон Республикасининг мазкур Конституциясини қабул қилади».

Конституция инсоннинг ҳуқуқи, эркинликлари, бурчи ҳамда унинг муносиб ҳаёт кечиришини кафолатлайди.

Конституциянинг 7-боби «Шахсий ҳуқуқ ва эркинликлар» деб номланади. 24-моддада: «Яшаш ҳуқуқи

АСОСИЙ ҚОНУН — ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗИМИЗ

Мана, ўн бир йилдирки, Конституциямиз халқимизга йўлчи юлдуз вазифасини ўтамоқда. Асосий қонунимиз асосида 400 га яқин қонун, 15 та кодекс қабул қилинди. Бугун улар амалда қўлланылган, республика фуқароларининг муносиб ҳаёт кечиришларини таъминлаётган.

Конституциясиз ҳаётимизни тасаввур қилиш қийин. Чунки унда ҳар бир фуқаронинг ҳуқуқ ва эркинликлари ўз аксини топган.

Конституцияни тайёрлашда жамики дунёвий неъматлар орасида энг улуги инсон деган фикр илгари сурилган. Конституциямизнинг 22-моддасига кўра, «Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида ҳам, унинг ташқирисидида ҳам ўз фуқароларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш ва уларга ҳомиёлик кўрсатишни кафолатлайди».

Ўзбекистон Конституцияси ўзининг демократик моҳияти билан дунё аҳлининг ҳурмат-эътиборини қозонди. Унинг XIV боби оилага бағишланган. 65-моддада: «Фарзандлар ота-оналарнинг насл-насабидан ва фуқаролик ҳолатидан қатъи назар, қонун олдида тенгдир. Оналлик ва бобалик давлат томонидан муҳофаза қилинади», — дейилган. Дунёнинг Конституция билан шугулланувчи етакчи ҳуқуқшунослари ҳам кўпгина давлатларнинг Асосий қонунларида бундай моддалар йўқлигини таъкидлашади.

Конституциямизнинг 40-моддасида: «Ҳар бир инсон малакали тиббий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқига эга», — дейилган. Бу ҳукумат фуқароларнинг соғлиги учун масъул эканидан далолат. Асосий қонунимизнинг ҳар бир моддаси ҳақида хоҳлаганча фикр билдириш мумкин.

2002 йил 27 январда ўтказилган умумхалқ референдуми натижаларига кўра Ўзбекистон Конституциясига баъзи тузатиш ва қўшимчалар киритилди. «Ўзбекистон» нашриётида конституциямиз тузатиш ва қўшимчалар билан 200.000 нусхада чоп этилди. Бу албатта катта ишларнинг бошланиши. Лекин бу 25 миллионли халқимиз учун дарёдан томчидек нарсас. Президентимизнинг 2001 йил 4 январдаги «Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўрганиши ташкил этиш тўғрисида»ги фармойишидан сўнг «Qonun himoyasida» журналида Асосий қонунимиз кирилл ва лотин алифбосида чоп этилган. Ижодий жамоа бу ишни яна амалга оширса яхши бўлар эди.

Юртимизда 130 дан ортиқ миллат ва элат яшайди. Уларнинг ўз анъаналари бор. Лекин ҳар бир халқда фарзанд тарбияси муҳим вазифа саналади. Асосий қонунимизнинг 64-моддасида: «Ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиб ва тарбиялашга мажбурдирлар», — дейилган. 66-моддада эса: «Вояга етган, меҳнатга лаёқатли фарзандлар ўз ота-оналари ҳақида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар», — дейилади. Умуман олганда, Конституциямизда халқимизнинг менталитетага хос кўллаб ҳуёсуятлар акс этган. Бу эса халқимиз турмушида Асосий қонун доимий дастуриламал бўлишидан далолат беради.

Акмал АСРОРОВ,
Республика Бош прокуратураси
бўлим прокурори

ВА ИЖОДИНИНГ МАҲСУЛИДИР.

Ислом КАРИМОВ

БУЮК КЕЛАЖАК КАФОЛАТИ

ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Инсон ҳаётига суяқсд қилиш энг огир жиноятдир», — деб кўрсатилган. 25-моддада эса «Ҳар ким эркинлик ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқига эга. Ҳеч ким қонунга асосланмаган ҳолда ҳибса олинмиши ёки қамокда сақланиши мумкин

мажбурдирлар», — дейилган. Президентимизнинг 2001 йил 4 январдаги «Ўзбекистон Республикаси конституциясини ўрганишни ташкил этиш тўғрисида»ги фармойиши бу борада муҳим аҳамият касб этди. Бугунги кунда барча таълим муассасаларида Асосий қонун-

ҚОНУНЛАР НЕТИЗИ

эмас», — дейилган. Кўпчилигимиз ўз ҳуқуқларимизни яхши биламиз. Лекин баъзан давлат олдидаги бурчимизни унутиб қўямиз. Ривожланган мамлакатларда фуқаролар солиқ ва йиғимларни ўз ихтиёри билан бориб тўлайди. Бунинг учун эса ҳар бир мамлакатда мустақкам асос яратилиши лозим. Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, давтавал шу асос — Конституция яратилди.

ни ўрганиш борасида дарсликлар тайёрланган. Пойтахтимиздаги Талабалар шаҳарчасида «Конституция боғи» ташкил қилинган. Буларнинг барчаси Асосий қонунимизга бўлган эътибордан намуна.

Конституция деганда кўз олдимизда аввало она-Ватанимиз, унинг меҳнаткаш халқи, унинг буюк келажаги акс этиши керак. Конституция билан фахрланиш учун ундаги ҳуқуқ ва бурчларимизни унутмаслигимиз лозим.

Ўтқиржон МАМАТОВ,
Республика Бош прокуратураси
бошқарма катта прокурори

ОЛИЙ КАДРИЯТЛАРИМИЗ МЕЗОНИ

Инсоният тараққиёти чинакам умуминсоний кадриятларнинг қарор топиши, демократик тамойилларнинг амалга оширилиши билан чамбарчас боғлиқ. Бунинг учун эса ҳар бир мамлакатда мустақкам асос яратилиши лозим. Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, давтавал шу асос — Конституция яратилди.

Вояга етмаганлар, меҳнатга лаёқатсизлар ва ёлғиз кексаларнинг ҳуқуқлари давлат ҳимоясидадир.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 45-моддаси

Республикаимиз мустақиллигини қўлга киритгач, сиёсий, иқтисодий, маданий ва ижтимоий ҳаётнинг бошқа соҳаларини тубдан ислох қилиш зарурати пайдо бўлди. 1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон Конституцияси қабул қилиниши билан жамиятимиздаги ижтимоий муносабатларнинг ҳуқуқий пойдеворига асос солинди. Маълумки, Конституцияимизнинг 5-9-бобларидан ўрин олган моддалар фуқароларнинг шахсий, сиёсий-иқтисодий ва ижтимоий ҳуқуқлари, уларни ҳуқуқий ва ижтимоий жихатдан муҳофаза қилишга қаратилгандир. Бу эса Конституцияимиз демократия тамойилларига тўла мос келишидан далолатдир.

КОНСТИТУЦИАВИЙ КАФОЛАТ

Асосий қонунимизда фуқароларнинг юқорида санаб ўтилган ҳуқуқлари билан бирга уларни амалга оширишнинг конституциявий асослари ва кафолатлари ўрин олган бўлиб, «Инсон ҳуқуқлари ва эркинликларининг кафолатлари» номи бода мустақамланган.

Давлат фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш вазифасини турли органларга юқлайди.

Сиёсий соҳадаги кафолатларни биз Конституциянинг 34-моддаси маъмуридан англашимиз мумкин. Унда айтилишича, фуқаролар касаб-ушмаларига, сиёсий партияларга, жамоат бирлашмаларига уюшиш, оммавий ҳаракатларда иштирок этиш ҳуқуқига эгадир. Бундай ҳуқуқларни қундалиқ ҳаётга жорий қилиш тартиби жамоат бирлашмалари ҳамда касаб-ушмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисидаги қонунларда белгилаб берилган.

Конституциянинг 53-моддасига кўра, бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодиётининг негизини хилма-хил шакллардаги мулк ташкил этади. Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқий устулгини ҳисобга олиб иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шакллари-нинг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жихатдан баб-баробар муҳофаза этилишини кафолатлайди.

Вояга етмаганлар, меҳнатга лаёқатсизлар ва ёлғиз кексаларнинг ҳуқуқлари давлат ҳимоясида эканлигини белгилаб берган конституциянинг 45-моддаси мамлакатимизда олиб борилаётган кучли ижтимоий сиёсат тамойилининг ҳаётини кафолатлайди.

Демак, фуқароларнинг ижтимоий ҳуқуқлари конституциявий даражада мустақамланган экан, уларни поймол қилиш, ушбу ҳуқуқларнинг рўёбга чиқишига қарши қара-

Ўзбекистон Конституцияси илгари қабул қилинган конституциялардан моҳиятан тубдан фарқ қилади. Яъни, биринчидан, унинг туб моҳияти ва фалсафаси, мақсадлари ва қўларига кўра мустақиллик ҳояси билан суғорилган янги ҳужжатдир. Иккинчидан, Асосий қонун тақомиллаштирилган янги конституциявий институтлари билан ажралиб туради. Учунчидан, Асосий қонун бошқа конституциялардан фарқли ўлароқ ўта мафқуралаштириш ва сиёсатлаштириш руҳи билан суғорилмаган. Тўртинчидан, ўзининг Асосий қонун билан Ўзбекистон жаҳон ҳам-жамияти томонидан эътироф этилган халқаро ҳуқуқ нормаларини тан олган ва мустақамлаган. Бешинчидан, Асосий қонунимизда жаҳон конституциявий тажрибаси ўзбек халқининг бой тарихи ва маънавий, ҳуқуқий кадриятларига уйғунлаштирилган.

Конституция мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини таъминлашнинг асосий кафолатидир. Унинг 13-моддасига биноан, Ўзбекистонда демократия умуминсоний принципларга асосланади. Уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий кадрият ҳисобланади. Мамлакатимиз мустақиллигининг дастлабки йилларидан бошлаб инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш йўлида Конституциявий суд, Олий Мақлисининг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) институти жорий қилинди ва уларнинг ҳуқуқий ҳолатлари алоҳида қонунлар билан белгилаб берилди. Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг миллий маркази ташкил этилди.

Прократура органлари тизимида ҳам янги тармақлар очилди ва улар мувафқиятли тарзда ишламоқдалар.

Ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари соҳасидаги миллий сиёсат демократия, инсонпарварлик, олий ахлоқ қўларига асосланади. Бу эса мамлакатда тинчликни барқарорлаштириш, давлат, сиёсий партиялар, жамиятнинг ҳар қандай ҳаракат ҳуқуққа хилоф қилишидир.

Ҳуллас, мамлакатимиз эркин фуқаролик жамияти ва адолатли ҳуқуқий давлат қуришни мақсад қилган экан, бундай давлатда фуқаролар конституциявий ҳуқуқ ва

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
КОНСТИТУЦИЯСИ

КОНСТИТУЦИЯ
РЕСПУБЛИКИ
ЎЗБЕКИСТАН

моат ташкилотлари ва фуқароларнинг кучли давлатдан кучли фуқаролик жамиятига ўтиш йўлидаги бирликтида ўз ифодасини топтоқ-да.

Ўзбекистон Конституциясининг 24-бобида прокуратура органларининг ташкил этилиши ва фаолиятининг асосий қондалари белгиланган бўлиб, булар ҳуқуқий демократик давлатни қарор топтириш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, қонуний манфаатларини, қонун устуворлигини таъминлашда ҳаммаимизга улкан масъулият юқлайди.

Соҳибқирон Амир Темури «Каерда қонун ҳукмронлик қўлса, шу ерда эркинлик бўлади» деган эди. Жамиятда қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот тантана қўлмаса, шахсининг ҳуқуқ ва эркинликларини устувор бўлмаса, қонунлар, миллий аънава ва урф-одатлар, умуминсоний кадриятлар ҳурмат қилинмаса демократия ҳуқуқий давлатни тасаввур қилиб бўлмайди. Конституцияимиз берган савдатнинг қадрига етиб, жамиятда юксак ҳуқуқий онг ва маданиятни шакллантириш орқали адолатга, қонун устуворлигига ҳисса қўиш жамият, ватан ва халқимиз олдидаги қарзими, фуқаролик бурчимиздир.

Ш.АТАЕВ,
Ўзбекистон Республикасининг
Ҳарбий прокурорининг
катта ёрдамчиси, кадрлар
бўлими бошлиғи

БАХТНОМАМ

Конституциям...
Бунақаси учрар қамдан-қам,
Тофаккуринг ҳосиласи жам,
Аждодларнинг армонлари ҳам
Бўлмиш муҷассам.

Уфурди эззулик атри,
Эрк, иқболдан сўйлар ҳар сатри,
Бунда баланд инсоннинг қадри,
Азиз, муқаррам.

Конституциям...
Ҳар бўлими ишланган тугал,
Қиёси йўқ, пухта, муқаммал,
Йўлдан тоғай қилганки амал,
Довон ошай ҳам.

Қонуларнинг асоси, кўзи,
Жаҳон аро миллатим юзи,
Узлғим ҳам Ватанам рамзи —
Бор бўл, бахтномам!

Ҳафиза МАДУМАРОВА,
Бўз тумани.

Бир сўз билан айтганда, бугун юртимизда инсон, унинг шаъни, қадр-қиммати, ҳаёти ва бошқа ҳуқуқлари олий кадрият даражасига кўтарилган.

Эркин ПЎЛАТОВ,
ҳуқуқшунос

Ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шартлирида ишлаш ва қонунда кўрсатилган тартибда ишчилардан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир.
(Ўзбекистон Конституциясининг 37-моддасидан)

BIR JINOYAT TAFSILOTI

«Туринг! Суд келаяпти!». Бу икки жумла хонани тўлдириб ўтирганларни қалқитиб юборди. Қўлларига кишан солиниб, назоратчилар курушвида суднинг қора курсисига олиб келинган икки йигит тарақлаб қулфланган темир панжара эшигига бир қарашди-ю, йиғилганларнинг кўзига боқолмай, бошларини эгшитди. Қотил фарзандлари қилмишидан «дод» деб юборишга тайёр турган ота-оналарнинг ҳам боши қуйи солинган, атрофга қарашга юраклари безиллаиди. Хамма уларга қўлларини бигиз қилаётгандек, ноқобил фарзанд ўстирганларидан минг пушаймонда. Афсус, энди кеч. Жабрдийдаларнинг аҳволи уларникидан икки карра оғир.

Дам-бадам қўзлари алам ёшларига тўлаётган фарзандларнинг, қариндош-уруғларнинг диллари хуфтон. Гала-говур ичида қолган суд зали котибанинг даъвати билан бир зумда сув қуйгандек жимиб қолди. Суд мажлиси бошланди...

Жасур машиналарни таъмирловчи «Толзор» хусусий фирмасига келганида қоронғи тушиб қолганди. Устахонада иши битмай қолган икки машина атрофидан усталар уймалашади, аксига олиб улар орасида дўстини Аҳмад кўринмасди. Жасурнинг тарвузи қўлтигидан тушиб, кетмоқчи бўлиб турганида усталардан бири ким кераклигини сўраб қолди. «Аҳмад ичкарида, ҳозир чиқади» деган жавобни эшитган йигит хотиржам чўнтагидан сигарет олиб тутатди.

— Э, сенмидинг? — деди Аҳмад дўстини очқ чехра билан қарши олар экан. — Кеч бўлганда нима қилиб юрибсан? — ҳазил аралаш сўради у мой қўлларини қайта-қайта артар экан.

— Ҳалиги, иш билан келган эдим, яхшиям шу ерда экансан.

— Менинг ҳам сен билан маслаҳатлашадиган юмушим бор. Беш-ун минутлик ишим қолган. Кейин бафуржа гаплашамиз.

Аҳмад ювиниб, кийимларини алмаштириб чиққунча Жасур бекатда кутиб турди. Қиш эмасми, кечки изгириб турган, шилта қор қайта музлаб бўшлаганди.

— Қаерда гаплашамиз, нимагадир бугун совуқ зўрроқ бўладиганга ўхшайди, — деди Аҳмад қўлларини бир-бирига ишқалаб.

— Яхшиши, ўзимизнинг ошхонага кира қоламиз. Бирон нима ичармиз...

Бироздан кейин улар атиги уч киши бир бурчакдаги столда чак-чаклашиб ўтирган кўрмисизгина ошхонага кириб боришди.

Ўртага олон, ликопчада тузланган бодринг олиб келган йиғитча қўл ўтмай икки стакан ароқ ҳам қўйиб кетди. Улар дўстлик, қадрдонлик шарафига қадаҳ уриштиридилар.

Шўртакича бодрингдан бир бўлганини озгига солган Жасур Аҳмадга қаради:

— Энди, дўстим, олдинга олган 7000 сўм қарзингни берсанг деб келувдим. Бераман деганинган ҳам анча бўлиб қолди. Хисобили дўст айрилмас деган гаплар бор, ахир.

Аҳмад боя дўстини кўргандаёқ шу гап кўнглига келган эди. Тахмин тўғри чиқди. Бироз ўнғайсизланиб, бошидаги телпагини ечиб, қайта кийди. Ёнларидан ўтиб кетаётган боғия йиғитни тўхтатиб, яна стаканларни кўрсатди.

Йиғитча ҳам хушёр экан, имо-ишорадан нима қилиш кераклигини дарров тушунди.

Ароқ қафиданин ёки шу вақтда Жасурнинг гапи ёқмадими, ҳар қалай ликопчада қолган икки бўлак газанин бир йўла озгига солиб, кафтининг орқаси билан лунжини

босиб артиб қўйди.

— Олган қарзини бериш керак. Лекин ҳозир сен сўраган пул менда йўқ. Яна озроқ кутишингга тўғри келади. Лекин албатта бераман. Боз устига уйдагилар бешик тўйи бошлаб қўйилган. Дадамни биласан. Ҳар куни шунинг галваси...

— Йиғит бошқа гапирмай қўлидаги ароқни бир кўтаришда ичиб, бўш стаканни столга қўйди.

Бироз жим қолишди. Хаёл суриб ўтирган Аҳмад кўнглига келган гап эсидан чиқиб қолмасдан тезроқ айтишни лозим топдими, шашт билан Жасурга қаради.

Ухлаб ётган Жасурни саҳарда отаси Хошим ака уйғотди.

— Турақол, ўртоғинг Аҳмад йўқлапти, нима керак экан унга тонг-сахарлаб?

Жасур бир зум гангиб ўтирди. Аввал унинг нимага келганини эслолмади. Кейин ваъдалашгани эсига тушиб, даст ўрнидан турди. Апила-тапил юз-қўлини ювиб, онасининг ҳай-ҳайлашига қарамай эшик томон юрди.

Отасига «Аҳмад билан «запчаст» бозорига бориб, у-бу харид қилмоқчимиз», деганича кўчага чиқиб кетди.

Борар манзили яқин бўлганлиги учун пиёда йўлга тушдилар. Соат эрталабки 7. Кўчада одам сийрак. Бир-икита машина ўтиб турибди. Тонг ота бошлаган. Совуқ. Аҳмад қора куртқасининг ёқасини кўта-

тасбеҳ ўғитиб ўтирган Қосим акани қўчатиб юборди.

Эшикни Шерзоднинг онаси Зўхра хола очди. Авваллар ҳам ўғлининг олдига келиб-кетиб юрадиган Аҳмадни дарров таниди-ю, ёнидагисини таниёлмади. Аҳмад босиқлик билан Қосим акани сўради.

— Ҳа уйда, қани ичкарига, — деди Зўхра хола ҳам ҳадик, ҳам мулозамат билан. Бу ташрифдан кўнгли алланимани сезгандек юраги беҳузур бўлса ҳам йиғитларни меҳмонхонага бошлаб, Қосим акани қақчириб чиқиш учун ичкари уйга кириб кетди.

— Уйда эр-хотиндан бошқа ҳеч ким йўққа ўхшайди, — деди Аҳмад Жасурни туртиб. — Айни муддао.

Шу дам останада Қосим ака кўринди. У йиғитлар билан кўришмасданок ташриф сабабини дилидан ўтказиб бўлган эди.

Салом-алиқдан кейин Аҳмад масалани кўндаланг қўйди.

— Хизмат ҳақингни ўғлим сен билан бир-

би Зафарни ҳам диванга қўлатди. Бу муҳдиш воқеаларнинг гувоҳи бўлиб турган Зўхра хола энди чидаб турулмади. Фарзандага ва меҳмон йиғит Абборга ташқарига қочишни, қўни-қўшнларни ёрдамга қақчиришни шундай фарёд билан айтдики, хона ичи жаранглаб кетди.

Аҳмад кутурғандан кутурар, нима бўлса ҳам жиноят гувоҳсиз қолиши кераклиги миёсига ўрнашиб қолганди. Шу хаёл билан Зўхра холага ташланди.

Аҳмад отилган биллур лаган унга теғмай деворга урилди. Вақтдан фойдаланган йиғит оназорини бўға болади. Зўхра хола жанжолатда эрининг қотили билан олишар, лекин кучи етмасди.

Шу дам ўзига келолмай, хона бурчагида қаққайиб турган Жасур Аҳмаднинг буйруғи билан Зўхра холанинг кўрагига бир неча бор пичоқ санчиб олди. Вазиятнинг бу даражада даҳшатли тус олишини кутмаган аёлнинг қўл-оёқлари бўшашиб, останага гурсиллаб йиқилди.

Бу вақт Зафар билан Аббор ташқарига чиқиб улғуришган, юқори ва пастки қават эшик кўнгирақларини босиб, бор овозда ёрдам сўрашарди.

Энди нима қиларини билмай қолган Жасур Аҳмаднинг буйруғига асосан болаларни ҳам «тинч-тиш» учун ташқарига отилди.

Лекин у кеч қолган эди. Зафар аллақачон пастга тушиб кетган, Аббор эса юқори қаватлардан бирига яшириниб бўлганди.

Жасур лифтага ҳам қарамай 4-қаватга тушганда йўлакда икки хотинга дуч келди-ю, ўзини химоя қилиш мақсадида ўқдек отилиб пастга тушиб, домлар орасида қўздан гойиб бўлди.

Зафарнинг ҳаяжон ичида воқеа тафсилотини тушунтириш 6-қаватда турувчи Раҳбар олани ваҳимага солиб қўйди. У кўча деразасидан қараб, машинаси олдида турган қўшниси Илхомга тезда милиция ва тез ёрдам қақчиришни тайинлаб, ўзи йўлакка югуриб чиқди. У ерда қўни-қўшни тўпланган, ҳамма ҳаяжонда эканини кўрди. Ҳали ҳеч ким воқеа тафсилотини аниқ билмас, қотиллик содир этилган хонадонга бостириб киришга юраклари дов бермас эди.

Аҳмад учун режадаги учинчи ва-зифа қолганди. Шу мақсадда жон талвасидан ётган Зўхра холанинг устасидан ҳатлаб ўтиб, ошхонадаги газ плитасининг тўрт жўрагини ҳам очиб юборди. Қалтироқ қўллар билан сигарет тутатиб, ётоқхонадаги кўрпа устига ташлади-да, ташқари эшикни зичлаб ёпди. У энди пастга тушолмас эди. Бирдан-бир йўл лифтада тушиб кўчага чиқиб олиш. У ёнғига ўткинчи машинада жуфтакни ростласа бўлади.

Буюқнинг югуригани сомонхонага деганларидек, у бу режасини амалга оширолмай қолди. Яхши одамларнинг ўз вақтида милицияга хабар қилганлиги унга панд бериб қўйди.

Лифтдан пастга тушди. Бироқ юз метр юрар-юрмас қўлларига кишан солиниди. Қилғилини қилиб, жуфтакни ростлаб қолган Жасур ҳам эртаси кунёқ дилийи ашёлар билан белгиланган жойга олиб келинди.

Шу ўринда фарзанд боқиб, унинг юриш-туришига аҳамият бермаётган ота-оналарга хайрон қоласан киши. Фарзандлари жиноят қилиб бўлганидан кейин қўзлари очилиб, яна уларни турли баҳоналар билан химоя қилишга борадилар. Шерзод ҳам отасининг қарзини ўз вақтида Аҳмадга олиб бериб берганида бу хунрезлик содир бўлмасми-ди. Гишт қолпидан қўчиб бўлгандан кейинги надоматлар кимга ҳам далда бўларди.

Қўли қонга бўялган қотиллар қонунимизда белгилаб қўйилган жазога ҳукм қилиндилар.

МУҲАММАС АШУРОВА,
Ўзбекистон Республикаси Бош
прокуратураси
бўлим катта прокурори

— Шерзодни яхши танийсан-а, дўстим. Отасининг «Москвич»-ни тузатиб берганман, 200 «кўка»-га келишган эдик. Бир йилдан ошди, бугун-эрта деб чўзиб юрибди. Бундан ташқари Шерзоднинг ўзи ҳам юз қарз. Бошига «иш» тушганида қўллаб юборган эдим. Ўзини ҳам анчадан бери кўрмайман. Сувга тушган тошдек бедарак кетди. Шунини ололмай асабим бузилиб юрибди. Қўлимга тушса-ку ўзим билардим. Анави уйнашининг уйига ҳам икки марта бориб, аҳмоқ бўлиб келдим. Отаси ўғлимдан бериб юборганман деб икки оёғини бир этикка тикиб олган.

Жасур гап нима билан тугар экан деб унинг озгига қараб ўтирар, илтимоси бесамар кетишига ақли ётган эди.

Орадаги жимликни яна Аҳмад бузди.

— Миямга шу дам бир фикр келди, дўстим, — унинг сўзлари қатъий ва дадил эди. — Бир таваққал қилмаймизми? Бу охириги, қачонгача ҳақингни ололмай юрасан. Борини бор, йўғини йўқ қиламан. Агар ололмас, қарзинми ўша захоти «проценти» билан бераман. Шерзоднинг отаси бу сафар ҳам баҳона қилса, ўзидан кўрсин. Ту-гилганига пушаймон қилдирамиз. Оиласи билан... ўзинг биласан. Тегишимизни олиб, уйини ёқиб юборамиз... Изимизни ит ҳам тополмайди.

Кун совуқлигиданми ёки асаб-лари меъйридан ортиқ таранглашганиданми, ичилган ароқ ҳам унча-лик таъсир қилмади. Ҳар қалай эс-хушлари жойида эди. Шу сабаб бир-бирини яхши тушуниб, муҳдиш режани аниқ белгилашарди. Гапни бир жойга қўйган икки ўртоқ ташқарига чиққанида кўча қатнови анча тинган, майдалаб қор ёғарди.

риб, икки чўнтагини кавлаган эди, қўли латтага ўралган қаттиқ нарсасига теги.

Пичоқ. Уни ҳар эҳтимолга қарши кечкурн Жасур учун олгани эсига тушиб-ю, ўсмончилар:

— Ҳалигини олдингми? — деб сўради.

— Кеча айтдим-ку, уйимизда санокли. Дадам билиб қолса, сиримиз очилиб қолишини ўйлаб...

— Сендақа шерикни қара-ю, юракдан ҳам худо берган экан-ку, — деди Аҳмад Жасурга қора дастали пичоқни узатар экан. — Яна қовун тушириб ўтирмагн. Зарур бўлиб қолса ишорам билан ҳаракат қиласан. «Дом»дагиларни билламан, яқшанба кўни пешингача ухлашади. Кечаги режамиз бўйича уйга киришинг билан оёқ остига қарайсан: пойафзал кўп бўлмаса уйда меҳмон йўқ. Ичкарига киримиз. Пайт пойлаб кўча эшигини ичкаридан қулфлаш сенинг вазифанг. Қолганини менга қўйиб берасан. Омадимиз юришиб қуруқ қайтмасак ўртадагисини «пап». Қани юракқол, тонг ҳам отиб қолди.

Бироздан кейин иккиси «Белтепа» мавзесиданги тўққиз қаватли уйлардан биридан лифти олдида пайдо бўлишди. Кираверишда ҳам, лифтда ҳам ҳеч ким йўқ. Кўпчиликнинг чироғи ҳали ёнмаган. Айни муддао. Нижкоронги лифтга кириш-қайт, Аҳмад 6-қават тўғмасини босди. Лифт эшиги ёпилиб, бир силкиниб кўтарилиб кетди. Силкиниш таъсириданми ёки қўйнидаги пичоқни ушлаб юраги орқага тортиб кетдими, ҳарқалай Жасурнинг ранги оқариб, оёқлари дармонсизланганини ўзи сезди-ю, шеригига билдирмади.

Бемаҳалда эшик кўнгиригининг кетма-кет босилиши, бомдод на-мозини ўқиб бўлиб ичкари уйда

га иш-лаб юрган вақтидаёқ бериб юборганман. Аввал айтганимдек Шерзодни топиб олавер, — деди Қосим ака бироз асабий тарзда. — Ҳозир менда бунча пул йўқ. Аввало қарзини сўраб шу вақтда келасанларми?

Бундай жавобни кутмаган Аҳмаднинг қўли қайнаб кетди.

— Янги машина ол-гунча қарздан қўтул-санг бўларди, бобой,

— деб юборганини бил-

май қолди. Бу ҳурматсизликдан Қосим ака ўрнидан туриб кетди. Айтишув аввал сўкиш, кейин даҳанаки жан-жалга айланиб, охири Қосим ака-нинг юзи аралаш чаккасига мушт келиб тушди. Кескин ҳаракатлар оқибатида сервант устида турган катта биллур ваза полга тушиб, чил-чил синди. Ошхонада чой да-млаётган Зўхра хола шовқин-сурон-дан ҳаяжонланиб катта уйга кирди-ю, Аҳмаднинг қолини ерга ағдариб ураётганини кўриб долбаб юборди. Ҳадеганда Аҳмадга қўни етмас, қора чарм куртқасидан тортиқлаб, Жа-сурдан ахсиратиб қўйишни илтимос қиларди. Жасур эса қаққайиб ту-рарди. Вазият борган сари оғирла-шиб борарди.

Аҳмад энди ваҳийлашган, ўзи-ни идора қилишдан ожиз эди. Шу ўртада Қосим ака ундан икки-уч марта мушт еди. Ҳаддан зиёд қизишган меҳмон доим олиб юра-диган катта паки пичоғини орқа чўнтагидан олиб, Қосим аканинг қорни ва кўрагига кетма-кет ура бошлади.

Бир зумда мезбон қора қонига беланди. Зўхра хола қарахот қол-га келганди. Эрининг қаттиқ инграб юбориши уни ўзига келтирди.

Бор кучини йиғиб, ўз хонасида кеча келган қариндоши билан ком-пьютер уйнаб ўтирган кичик ўғли Зафарни қақирди. Шовқин-сурон-дан беҳабар икки бола олдинма-кейин меҳмонхонага кириб жойла-рда қотиб қолишди...

Қосим ака диван ёнида қалқанча ётар, кўрагини чангаллаб бетўх-тов бошини диван қиррасига урар-ди. Зафар жон аччиғида Аҳмадга ташланди. Куч ва ёш жиҳатидан тенг бўлмаган рақиблар олишуви-да баттол устун келди.

Орқасига санчилган пичоқ зар-

MALAKALI TERGOVDAN NAMUNALAR

Куз охирлаётган кунлар. Дамба-дам ҳаво айнийди. Шаррос ёмғирдан кейин яна қуёш чарақлайди. Кундузи илиқ ҳаво кўнгилни яйратади, кечаси совуқ киш нафаси уфурлади. Заъфарон бағрлар учиб тушиб, оёқ остига тўшалади. Хазонрезги ҳис-туйғуларини жиловлай олмасдан, бетизгин ҳирс гирдобиде бевақт хазон бўлган умрни эсга солади...

(Охири.Бошланиши ўтган сонда).

Юзлаштиришдан сўнг сўроқда Усмон айбига иқдор бўлди.

— Тўғри, рудда ўтирганини отиб ташлаганман. Эшикни оч десам, очмасдан машинани ўт олдириди... Кейин ёнида ўтирган хотинини тутурда зўрлаганман. Саттор ва унинг таниши мен билан бирга эди... Қорнида боласи борлиги учун улар тегишмаган...

Саттор август ойида ҳақиқатан Усмон билан бирга жазманларини ҳайдаб юбориб, икки аёлнинг номуслига текканларини тан олса-да, тутурдаги воқеага иштирокини бутунлай инкор қилди. Унинг важдари ўрганиб қўлланганда, чиндан ўша кун ирталабдан кечгача ишда бўлгани, кечқурун уйда тунагани аён бўлди. Қотилнинг шериклари кимлар? Уларни қидириб топиб сўроқ қилиш, Усмоннинг иқдорини далиллар билан исботлаш зарур эди. Чунки, дастлабки терговда иқдор бўлган айбланувчи аксарият ҳолатларда судда айбини инкор қилади. Баъзан тўлақонли далил-исботлар етарли бўлмагани тўғрисида суд ишчи терговга қайтаради. Руқиянинг қотилини овозидан таниб олиши жузъий ҳолат, жузъий далил, қотиллик қуролини излаб топиш лозим эди.

Усмон отаси ва отаси билан бирга боғ-бон бўлиб ишлайдиган «Оқолтин» жамоа ҳўжалигининг боғ-дана-си Қирғулидаги уй-қурилиш комбинати ортида, Бешалиш қишлоғида жойлашган. Ҳўжаликка тез-тез келиб турадиган республика ва вилоят миқёсидаги турли ташкилотларнинг вакиллари — меҳмонлар шу ердан кузатиладди. Боғда барча шароит мўҳайё, ҳатто меҳмонлар ҳам бор эди. Усмоннинг иш жойи қўздан кечирилганда, Руқияни зўрлаб, номуслига теккан тутурда ташлаб кетилган бўз белбоққа ўхшаш матолар топилди. Боғдаги меҳмонлар ва қоровулхонадан топилган бўз матолар билан жиноят жойидан олинган бўз белбоғ товаршунослик экспертизасига юборилди. Экспертиза хулосасига кўра матолар бир хил бўлиб, Фарғона тўқимачилик комбинатда ишлаб чиқарилган, бўз белбоғ боғдан топилган бўз матонинг айнан бир бўлағи эди.

Усмон сўроқда жиноят жойи — тутурдан топилган бўз белбоғ ўзига тегишлилигини тан олишга мажбур бўлди.

— Тутурга ким билан боргансиз?

— Саттор ва унинг бир таниши билан.

— Нимада боргансизлар?

Юзлаштиришдан кейин Усмон ҳақиқатан Саттор ўша кун билан бўлмаганини тан олди.

— «Менинг оёғимдан тортиди. Мен ҳам оёғидан тортмоқчидим», — деди.

— Тутурга бошлаб борган шерикларингиз кимлар? Қаерда ишлайди, қаерда тура-

— сўраб қўринлар... Тўғри, ёздаги ишда Усмон билан бирга бўлганман. Пичоқ билан қўриқиб, йилгиларини қувиб юбориб, икки та қизни зўрлаганмиз. Кейинги ишдан хабарим йўқ, Усмон, тўғриси гапир, тўхмат қилма...

— Сен нега тўхмат қилаёсан бўлмаса?

— Пулларини олиб, менга бир сўм бериб қўйдингми?

— Яримини санаб олгансан...

— Терговчи даҳанаки жангга нуқта қўйди:

— Суршатириб билдик. Саттор ўша кун сиз билан бўлмаган.

Юзлаштиришдан кейин Усмон ҳақиқатан Саттор ўша кун билан бўлмаганини тан олди.

— «Менинг оёғимдан тортиди. Мен ҳам оёғидан тортмоқчидим», — деди.

— Тутурга бошлаб борган шерикларингиз кимлар? Қаерда ишлайди, қаерда тура-

— деди Бегмат. Усмоннинг кўзлари ғалати йилтиради.

— Узоқни нима қиласан, шу ердаям «ов» серо!

— Ўрдак қўлга келади, сойга кемайди, — деди Бегмат.

— Ўрдагам бор, гозиям бор, — қулди Усмон. — Узоқмас, Қирғулида, тутурда.

Машиналарда олиб келиб, майшат қилишди. Саттор билан бир бориб, «овчиларни» ҳайдовориб, ўзимиз роса мазза қилганмиз!

Пулиниям тўлатволганмиз!

Ниҳоят Бегмат Усмон қанақа «ов» ҳақида гапирётганини тушуни.

— Бизам юр десанг йўқ демасдик! Чўнтак қуриб ётибди. Беш-ўн сўм зарар қилмайдик!

«Юзта» отиб олган Саиднинг ҳам кўз-ўнгиде жононалар жилва қилиб ташланди.

У йигирма уч ёшга кирган, бўйдоқ, «ишқий» сарғушларга ташна эди.

— Кетдик бўлмаса, — деди Усмон чордоққа яшириб қўйилган қирқма милтиқчи олиб тушган.

Усмон ўзининг «Восход» чини минди. Бегмат мотоциклга Саиднинг мингатириб олди.

Улар Қирғулидаги дала йўллариде бир соатча изғиб юришди. Мотоциклни тутур ёнидаги йўлда қолдириб, қўлқаторларини кезишди.

— Ана, қара, — деди Усмон Бегматга «Жигули»ни кўрсатиб. — Тунда бунақа хилват жойга нимага келади?

— «Йил»ларини оқелади, — деди Бегмат.

— Икковинг ўнг тарафдаги эшигини очсан. Мен шопир тарафдан бораман. Ёнғи деса, шартта...

Ойдинда машина ичиде бир эркак ва бир аёл ётгани аниқ кўзга ташланди.

— Туш машинадан, — буюрди Усмон.

Аваллига эшикни очган ҳайдовчи унинг қўлидаги милтиққа кўзи тушиб, шартта ётди.

— Калитни бураб, моторни ўт олдириди. Ўша захоти варанглаб отилган ўқ туи бағрини тилди.

...

Гумонланувчи тарикасиде сўроқ қилинган Бегмат ва Саид айбонларига қисман иқдор бўлиб қўлга берилди. Ҳақиқатан 29 октябрь кун иккита мотоциклда «Оқолтин» жамоа ҳўжалигининг 21-бригадасига қарашли тутурга борганлари, мотоциклни йўл ёқасига қўйиб, тутур ичидеги «Жигули» машинасига ҳўжум қилганлари, Усмон ҳайдовчи ўрнидаги нотаниш кишини қирқма милтиқ билан отганини, шундан сўнг икка-

ласи машинанинг ўринидаги ўтирган аёлни тортиб туширганлари, Усмон аёлнинг тутурга олиб кириб кетганини тан олишди. Ўзлари аёлнинг номуслига тегмаганларини таъкидлашди. Алоҳида сўроқда қўлга берилганларини солиштириб сўроқ қилганмиқда ҳам таъкидлашди.

Бу билан қаноатланмай Усмон, Бегмат ва Саиднинг ҳар бирини жиноят содир этилган жойга алоҳида олиб чиқиб ва қўлга олиш жараёнида улар воқеа жойини бир-бирларидан беҳабар ҳолда аниқ кўрсатишди. У ерга ўзлари йўл кўрсатиб, бошлаб боришди. Мотоциклларни қўйган жойларини, «Жигули» турган жойини кўрсатиб, воқеа тафсилотларини сўзлаб беришди. Зўравонлар Усмон тутурдан бир ўзи қайтиб чиққаннан кейин мотоциклда Бешалишдаги боғ-данага қайтиб боришган, шу ердан уй-ўйларига тарқалишган. Бегмат ва Саиднинг таъкидлашча, Усмон жиноят қуроли — қирқма милтиқни ташлаб юбормаган, боққа олиб борган.

— Милтиқни дачада яшириб қўйганман, — деди Усмон.

Уни Бешалишдаги боққа олиб бордик. У милтиқ чордоқдалигини айтди.

— Бургут қафасига яшириб қўйганман. Ўзиндан бошқа ҳеч кимни йўлатмайдик.

Дарвоқе, қафасдаги улкан бургутнинг ханжардек панжалари остидаги милтиқни олишга унча-муна одамнинг юраги бетламасди. Усмон милтиқни олиб, тергов гуруҳига топширди. Милитсия ходими айнан шу милтиқдан отиб ўлдирилганини аниқлаш мақсадида судмедэкспертлар, физикотехник ва трассологик экспертлар иштирокида комплекс экспертиза тайинланди. Қўлтигли қирқма милтиқ олишга яроқли, сўнгги марта икки-икки ярим ой аввал ўнг тийдан отилган сочма ўқ белгилари сақланган. Марҳумнинг баданида 26 дон сочма ўқлар бўлиб, улар айнан ана шу милтиқдан отилганини экспертиза тўла-тўқис таъкидлади.

Бундан ташқари Усмоннинг хотини Зи-лолаҳон эри 29 октябрь, қотиллик содир этилган кунни уйда тунамаганини кўрсатди.

Жабранувчи Руқиянинг эслашича, Усмон ўша машаум тунда жинсий шийм қўйган. Усмоннинг уйдан олинган, унга тегишли жинсий шийми жабранувчи таниб олди. Ва ниҳоят, айбланувчилар Усмон ва Бегматнинг «Восход» маркали мотоцикллари, тўпланган барча далиллар, экспертиза хулосалари, гумонланувчиларнинг дастлабки сўроқдаги айбонларига қисман иқдор бўлиб берган қўлга берилганларини айдорлигига шубҳа қолдирмади. Айбон хулосаси тусилиб, суд ҳўқмига ҳавола этилди.

Миродин ФОЗИЛОВ, Фарғона вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси

— Мен мотоциклда, улар Сатторнинг мотвелосипедада...

— Тутур йўлида мотоцикл гилдирагининг изи бор, мотвелосипеднинг изи бўлмаган. Дала йўлида икки киши мингатиб юрсаю, гилдирак изи қолмасе?

— Билмадим...

Усмонни Саттор билан юзлаштириб сўроқ қилдик.

— 29 октябрь кун қаерда, қачон учрашдиларинг?

— Кечки пайт саккизларда Саттор ўртоғи билан боққа келган.

— Ўша кунни Қувадаги объектда ишлаганмиз, — деди Саттор. — Узоқ йўл, ишдан соат саккизларда уйга қайтганман. Ишонганим автобусида ташлаб қўйилган. Гувоҳлар бор,

ди?

Оёқ тираб олиш бефойдалигига ақли етган Усмон энди ростига кўчди. Меҳмонлардан холи кунлари Бешалишдаги боққа, унинг олдида уфатлари келиб туришарди. Ўша, 29 октябрь кун жамоа ҳўжалиги фермасида молбоқар бўлиб ишловчи Бегмат «Восход» мотоциклда ўртоғи Саидни бошлаб келди. Усмон уни яхши билмас, Бегматнинг уйда бир-икки қўришиб, гаплашган. Саид марғилонлик, қўшн жамоа ҳўжалигида тракторчи бўлиб ишларди. Усмон дача чордоғидаги бургутни олиб тушиб, одатдагидай мактанди:

— Қўлга ўргатилган, ўрдакниям таппа босади!

— Сарикамишга, бир овга чиқмадик-да,

мон.

Аваллига эшикни очган ҳайдовчи унинг қўлидаги милтиққа кўзи тушиб, шартта ётди.

— Калитни бураб, моторни ўт олдириди. Ўша захоти варанглаб отилган ўқ туи бағрини тилди.

...

Гумонланувчи тарикасиде сўроқ қилинган Бегмат ва Саид айбонларига қисман иқдор бўлиб қўлга берилди. Ҳақиқатан 29 октябрь кун иккита мотоциклда «Оқолтин» жамоа ҳўжалигининг 21-бригадасига қарашли тутурга борганлари, мотоциклни йўл ёқасига қўйиб, тутур ичидеги «Жигули» машинасига ҳўжум қилганлари, Усмон ҳайдовчи ўрнидаги нотаниш кишини қирқма милтиқ билан отганини, шундан сўнг икка-

Мужество и верность!

Ўзбекистондаги энг йирик ва универсал
банклардан бири

ХАЛҚ БАНКИ

Мамлакатимизнинг барча фуқароларини мустақил Республикамиз Асосий қонуни — Конституциямизнинг 11 йиллиги муносабати билан самимий муборакбод этади ва Сиз, азиз юртдошларимизга тинчлик-омонлик, фаровонлик, оилавий бахт ва иштиқлолни мустаҳкамлаш йўлидаги ишларингизда куч-қувват тилайди.

БАЙРАМ МУНОСАБАТИ БИЛАН МИҲОЗЛАРГА

янги «Байрам тўхфаси» — қисқа муддатли, ютуқли омонат пурийи ТАҚИФ ЭТАДИ

Омонатга пул маблағлари 100 кун муддатга, қамиде 5000 сўм миққориде Халқ банкнинг барча муассасалариде қабул қилинади. Сиз, омонатингизга ҳисобланган юқори фойзли даромадларни олиш билан бир қаторда 1 000 000 сўм бўлагип ютуқ соврнориде бўлиш имкониингизга эгадир.

Мурожаат учун телефонлар:
173-69-15, 173-69-16 (ички 126, 111, 109)

ХАЛҚ БАНКИ — АҲОЛИ ОМОНАТЛАРИНИНГ САҚЛАНИШИ ДАВЛАТ ТОМОНИДАН КАФОЛАТЛАНГАН ЯҲОНА БАНҚДИР!

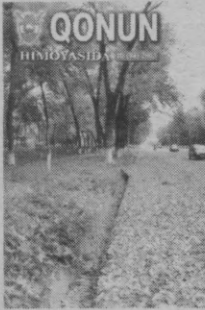

JURNALNING YANGI SONI

МЕХР КЎРГИЗИБ ЯШАЙЛИК!

«...Аввало, Тошкентда, Самарқандда, Бухорода, Қаршида ва бошқа бир қатор шаҳарларимиздаги аёлларнинг мардикор бозорларида қанча аёл бўлса, нисбатан шунча матриархал эркаклар борлиги 26 миллион аҳолиси бор Ўзбекистон учун жуда кўпчилик қилишини ҳеч қачон ёддан чиқармайлик».

Муштарийлар «Qonun himoyasida» журнаlining 10-сонидagi «Дивандаги эр» номли бош мақолада ана шундай сатрларни ўқиши мумкин.

Ҳаёт давом этар экан, эзгуликлар ҳам давом этаверади. Кимдир савоб учун ариқ қазиса, юзлаб кишилар оби-ҳаётдан баҳраманд бўлади. Лекин ҳаётда ўз манфаатини ўйлаб қасби, ватани ва халқига ҳибат қилаётганлар ҳам учрайди. Бундайлар тараққиётга, ислохотларга тўқилмайдилар. Жиззах вилоятида ана шундай ҳуқуқбузарларга қарши қандай курашилмоқда? Жиззах вилояти прокурори Раҳман Муҳиддиновнинг «Инсонпарварлик ва адолат мезони» мақоласини ўқиган журналхон ўзига керакли маълумотни олади.

Мамалятимизда фаолият кўрсатаётган жамоат ташкилотларининг вазифалари ва муаммолари ҳақида ТДЮИ ўқувчилари М.Усмонова, Й.Турсуновнинг «Жамоат ташкилоты — иктомий ҳумос субъекти» номли мақоласида бафурқад ҳикоя қилинган.

Самарқанд вилоятида вояга етмаган ёшларга қандай ғамқўрлик қилинмоқда? Мухбиримизнинг саволларига вилоят прокурори Акбар Азизов батафсил жавоб берган. Ушбу сўхбат «Мехр кўргизиб яшайлик» сарлавҳаси билан эълон қилинган.

«...Халқимиз яхши билади, танқитли ширимиз Эркин Вохидов «Ўзбегим» шеърдаги «Тази Уралга кетиб, тезак ёққан Ўзбегим» деган сатрлари учун совет ҳукуматининг қанчалар тазийқидучор бўлган эди». Бу сўзлар Ўзбекистон қаҳрамони, ёзувчи Тўлқибеган Қайибберганнинг «Qonun himoyasida» мухбири билан қилган сўхбатидан олинди. Агар сизни сўхбатнинг давоми қизиқтирса «Ҳаётда курашиб яшаш керак» номли материални ўқинг.

«Фахрийлар — фахримиз» рункида «Лабратли ум» мақоласида прокуратура фахрийси Абдулҳайот ота Рузиевнинг ҳаёти ҳақида ҳикоя қилинган.

«Жаҳаннам азоби» номли мақола муаллифи ёзувчи Ражаббой Рауфов. У машҳур пахтакор Саломат Ганиева билан собиқ Иттифокдаврида Г.Дяна ва Ивановларнинг халқимиз бошига ёдирган жабр ва ситамлари ҳақида дардлашди.

Журналнинг «Тадқиқот, таҳлил, тақлиф» рункида «Қишлоқ ҳўжалиги қонунчилигини тақомиллаштириш муаммолари», «Ересурсларидан фойдаланиш», «Фуқаролик ишларининг судларга тааллуқлилик турлари» каби кўпжа илмий мақолалар жой олган.

Журналимизнинг «Нихо» рункида хорижий давлатларнинг Ўзбекистондаги элчилари билан сўхбат уюштириш аънаънага айланган. Журналимизнинг бу галги меҳмони Хитойнинг Ўзбекистондаги фақуллода ва мутор элчиси жаноб Чжан Чжунмин бўлди.

Аёл жамиятининг гултожи сифатида эътироф этилади. У ҳақда қанчалар шеър қўшиқ битилмаган. Лекин бир аёлнинг мақри қўрқ эшакка юк бўлади деган гап ҳам бор. Ўзининг турмуш ўртоғига қўтил бўлган фарғоналик мактаб ўқитувчиси Феруза Халилованинг қўтилишидан бозабар бўлишини истасангиз «Қўтилиш ёллаган аёл» номли суд очеркини ўқинг.

Шунингдек, муштарийлар журнал саҳифаларида Самарқанд ҳарбий прокуратураси ва Пешку туман прокуратураси ходимларининг фаолиятига оид сурат ва лавҳалар билан танишадилар.

З. МАМАДАЛИЕВ

ОБУНА—2004

№	Вилоятлар	«Qonun himoyasida» журнаliga	«Huruq» газетасига
1.	Андижон	625	863
2.	Бухоро	120	190
3.	Фарғона	582	811
4.	Навоий	541	590
5.	Наманган	376	450
6.	Қашқадарё	279	392
7.	Хоразм	488	755
8.	Жиззах	1112	1336
9.	Самарқанд	483	705
10.	Сирдарё	171	165
11.	Сурхондарё	1421	1703
12.	Қорақалпоғистон Республикаси	225	253
13.	Тошкент вилояти	396	558
14.	Тошкент шаҳри	421	2109
Республика бўйича жами:		7240	10880

«HURUQ»
yuridik gazeta

TA'GISCHILAR:
O'zbekiston Respublikasi
Bosh prokuraturasi,
Toshkent shahar va Toshkent
viloyati prokuraturalari,
«Qonun himoyasida» jurnali

Gazetaning ro'yxatdan o'tish tartibi: N 00150. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232

Bosh muharrir:
ABDUXOLIQ ABDURAZZOQOV

TAHRIIR HAY'ATI:
Bahridin VALIYEV, Dilshod ISLOMOV
(Bosh muharrir o'rinbosari), Jahongir
SHAROFBOYEV (mas'ul kotib), Lola
SHOMURODOVA, Hasan INOYATOV,
Muxtor SHODMONOV

Tahririyatga kelgan qo'yozma va suratlar egalariга qaytarilmaydi.
Myalliflarning fikrlari tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Nashrimizdan
ko'chirib bosilganda «HURUQ»dan olinganligi ko'rsatishli shart. Tijorat
ahamiyatiga molik materiallar ** belgisi ostida chop etiladi.

MANZIL: Toshkent shahri, akademik
Yahyo G'ulomov ko'chasi, 66.
TEL.: 133-82-34, 133-64-72.
FAX: 133-26-62.
E-mail: Info@huruq.uz

Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahifalandi.
«HURUQ» original maketi.

Gazeta «Sharq» NMK bosmaxonasida ofset
usulida chop etiladi. Korxona manzili: Toshkent
shahar, Buyuk Turen ko'chasi, 41.

Gazeta haftaning chorshanba kunlari chiqadi. Sotuvda erkin narxda

Navbatchi muharrir:
Y. PARDAEV

Bosmaxonaga topshirish vaqti: 20.00.
Topshirildi: 18.00

Buyurtma G-0064
12899 nusxada chop etiladi

Navbatchi:
F. MAMASHARIPOV

12345

— Мана шу бобойнинг сурати туширилган қоғоздан 10 пачкаси бўлса, ҳаётимнинг охиригача роҳат-фароғатда яшардим, — деди танишим жилмайиб бир тўйда.
— Нафсинг чатоқ, 10 пачка дейсан. Бир пачкаси ҳам тешиб чикмасди, — деди ёнидаги.
— Тўғри, шу «бобой»дан 50 дона бўлганда ҳам анчагина муаммоларни ҳал қилардим, — деб қолди учинчи сўхбатдошимиз.

Сиз ҳам, биз ҳам ана шу «бобой»дан бир-икки пачка бўлганда йўқдемаган бўлар-ди. Турки анлаган бўлсангиз, гап 100 АҚШ доллари банкноти ҳақида кетаяпти. Кўпчилигимиз уни ушлаб кўрмасак-да, телевизиорчилар ҳар кун кўрсатиб кўзимизни ўйнатмоқда. Кўпчилик банкнотдаги «бобой»нинг кимлиги билан қўзикавермайди. Биронта чол бўлса керак-да, деб қўя қолади.

Буинсон Бенжамин Франклин. Уни дунё аҳли «Америка миллатининг отаси» дея таърифлайди ва бу бежиз эмас.

Франклин қайси касб эгаси бўлган деган савол кўпчиликини қизиқтиради. Ёзувчилар уни ёзувчи бўлган дейишса, агрономлар агроном бўлган дейишди. Дипломатлар уни ақлли дипломат бўлган дея таърифлашди. Америкада ҳозир кўпчилик уни «сўнги қомусий олим» деб эътироф этади.

Унинг ҳаёти қизиқарли кечган. Бенжамин Франклин 1706 йили Бостон шаҳрида совуқчи оиласида дунёга келган бўлиб, ўн етти фарзанддан ўн бешинчиси эди. У болалигидан матбаачиликка қизиққан. «Болалигимданок китоблар оламини мени сехрлаб қўйган. Қизиқарли китобларни олиш учун тийинлаб пул йиғардим», — деб ёзган эди у кейинчалик.

AJABO

Сўнги йилларга келиб Фарб «сехрларлари» дунё аҳлини ўзининг «мўжизалари» билан лол қолдириб келмоқда. Уларнинг маҳорати, қашқидлари-ю иктидори ҳақида ҳеч қандай гап бўлиши мумкин эмас. Бироқ уларнинг мўжиза кўрсатиш борасида шарқликларга тенглашишига ҳали анча борга ўхшайди.

Аслида ҳар қандай «сехрлар» кўрсатган мўжиза шунчаки бир кўзбўйлоқчилик ёки кучли гипноздан бошқа нарса эмас. Чунки, мўжиза кўрсатиш фақат пайғамбарлар ва айрим авлиёларга насиб этган ҳолос. Қолаверса, ҳар қандай «мўжиза»ни ҳам замонавий илм-фан илмий нуктаи назардан исанботлаб келмоқда. Аммо ҳиндистонлик Прадлад Жани ишонамаётганларнинг шубҳасини пугча чикаришга қарор қилган шекилли, ўзининг устиди табиий тадқиқотлар ўлкачилишига розилик берди. Шундан кейин уни Ахмадбоддаги Стерлинг касалонасига, махсус жижозланган палатага кўчиришди. Палатага ўнлаб камералар ўрнатилган бўлиб, гайритабиий ҳусусият соҳибини ва унинг олдида келиб кетувчиларнинг ҳар бир ҳаракати «кузатиб» турилади. Тақриба жараёнида сувичиб олганлида айбламасликлари учун «авлиё» бир марта ҳам душ қабул қилмайди, яъни ювинмайди. Унга фақатгина озғини чайиш учун 100 мл сув

Прадлад Жанининг айтишича, гуноҳга ботган заминда 76 йилдан буён яшаб кел-

ЮЗИДА «НУР» БОР «БОБО»

Б.Франклин 17 ёшида муқтақил ҳаётга қадам қўйди. Пенсильвания пойтахти Филадельфияда харф терувчи бўлиб ишлаб босайди. 1728 йилда ўзи босмахона очиб, «Пенсильвания газетаси»ни нашр эта бошлайди.

Тарихдан маълумки, Америка Буюқбритания империясининг мустамлақаси бўлган учун унда Англиянинг таъга пуллари муомалада бўлган. Аҳолининг жадал ўсиши натижасида муомалада пул танқислиги сезилиб қолган. Лондонда босилган пуллари АҚШга олиб келиш қўммага тўлган. АҚШда ана шундай вазият юзга келганда Франклин қоғоз пул ишлаб чикаришни тақлиф қилиб, унинг махсус технологиясини иктиро қилган. Қоғоз пул ҳақида махсус асар ҳам ёзган. Франклинни америкаликлар улуг маърифатпарвар сифатида ҳам эътироф этишди. У Пенсильваниянинг

BILASIZMI?

биринчи олий ўқув юрти — Филадельфия университетини ташкил қилган. Қўтзада биринчи бўлиб ўз маблаг ҳисобидан касалхона очган.

АҚШнинг икки аср мобайнида дунёда катта маъвега эга бўлишида Вашингтон, Жефферсон, Ҳамилтон, Мадисон қатори Франклиннинг ҳақиқати катта. Улар орасида икки улуг бўлган Франклин АҚШ тарихида тўрт асосий ҳуж-

жат — Муқтақиллик декларацияси, Франция билан ҳарбий иттифок ҳақидаги шартнома, Буюқбритания билан сулҳ шартномаси ва АҚШ Конституциясини имзолаган ягона шахсдир. Франклиннинг ҳаёти ва асарлари ҳақида сотлаб мулоҳаза юритиш мумкин.

У ишлатган қўлпа иборалар дунё халқлари орасида машҳур бўлиб кетган: «Вақт бу — пул», «Ишонч ҳам — пул».

Бенжамин Франклин 1790 йил 17 апрел кун 84 ёшида вафот этган. Америкаликлар ўшанда 30 кун мотам тутишган.

У бугунги кунда АҚШнинг тараққиёти учун сарфлади. Унинг яшашдан мақсади эзгулик қилиш эди. У озуларига эришди. Франклин тирикчилигида ўзига ҳайкал қўйди. Энди у АҚШнинг 100 долларлик банкнотда дунё кезмоқда. Юзидан нур ёйилган бобойни ҳамма яхши кўради.

Х.УЗОҚОВ тайёрлади

ЕГУЛИК ВА СУВСИЗ 68 ЙИЛ

моқда, шу умрининг 68 йилини эса ҳеч нарса емай-ичмай ўтказган. 8 ёшидан буён горда яшаб, ҳиндизмда «самеди» деб номланувчи ҳолатда умр кечирмоқда. Ҳатто уни одамлар аллақачон авлиё санаб, горини ҳамзираттоҳга айлантариб олишган.

Албатта, бунга ишончи кўйин. Прадлад Жани ишонамаётганларнинг шубҳасини пугча

берилмоқда. Прадлад Жани бу сув билан озғини чайиб тезда махсус идишга қайтариб ташлайди. Буниди эса у сув ютдим-йўқим ўшани кўрсатади. Мана, тақриба бошланганига ўн кундан ошиб қолди ҳаммо, ҳали у «пардезни» бизнинг йўқ, Олимларни ҳайратта солаётган нафари нарса — ўзининг мулақ соғлом ва телик ҳис қилимоқда. Ёши бир жойга бориб қолганига қарамай Прадлад Жани бобо жисмонан бақувват. Унинг руҳий ҳолати ҳам мезёрда, ҳатто айтиш мумкинки, аъло даражада. Унинг руҳиятида бизга орзу бўлган осойишталик ҳукмрон. Вралар эса у эришган феномен моҳиятини тушунолмай ҳайрон.

Ўтганларнинг охираги обод бўлсин!

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси жамоаси бўлим бошлиғи Абдурашид Манноновга онаси

Мухоррам аянинг
вафот этганлиги муносабати билан ҳамдардлик изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳамда «Qonun himoyasida» бирлашган тахририяти жамоалари Андижон вилоят прокурори Баҳодир Дехқоновга отаси

Акбарали ДЕХҚОНОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Андижон вилоят прокуратураси жамоаси вилоят прокурори Баҳодир Дехқоновга отаси

Акбарали ДЕХҚОНОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор этади.

Сирдарё вилоят прокуратураси жамоаси прокуратура фахрийси Худойёр Аноркуловга турмуш ўртоғи

Тамара АНОРКУЛОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Тошкент шаҳар прокуратураси жамоаси умумий назорат бўлими прокурори Лазиз Раҳмоновга падари бузруквори

ЭРКАБОВ аканинг
бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.